

Міністерство освіти і науки
Центральноукраїнський національний технічний університет
Кафедра машинобудування, мехатроніки і робототехніки

„ЗАТВЕРДЖУЮ”
проректор з науково-педагогічної роботи

_____ А.М. Кириченко
“ ___ ” _____ 202__ р.

ПРОЄКТ
РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
„БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ”

Спеціальність 201 „Агрономія”
(освітня програма „Агрономія”)

Агротехнічний факультет

2025-2026 навчальний рік

Розробник: канд. техн. наук, доцент В.В. Свяцький

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри машинобудування, мехатроніки і робототехніки.

Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 20 року

Завідувач машинобудування, мехатроніки і робототехніки

_____ (канд. техн. наук, доцент
А.І. Гречка)

Декан агротехнічного факультету

_____ (д-р техн. наук, професор
В.М. Сало)

© Свяцький В.В., 2025 рік

© Кафедра машинобудування,
мехатроніки і робототехніки,
Центральноукраїнський національний
технічний університет, 2025 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 2	Галузь знань 20 „Аграрні науки та продовольство”	Обов’язковий освітній компонент професійної підготовки	
Загальна кількість годин – 60	Спеціальність 201 „Агрономія” Освітня програма „Агрономія”	Рік підготовки:	
		3-й	3-й
		Семестр	
		6-й	6-й
		Лекції	
		16 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	2 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
28 год.	56 год.		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи здобувача освіти – 1,75	Освітній рівень: бакалавр	Вид контролю: залік	

Мова навчання: українська.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. **Мета дисципліни** полягає у набутті здобувачем освіти компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення діяльності за обраною спеціальністю із урахуванням ризику виникнення техногенних аварій і природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об’єктах господарювання, а також формування у здобувачів освіти відповідальності за особисту та колективну безпеку, здатності творчо мислити, вирішувати завдання професійного характеру і приймати продуктивні рішення у сфері безпеки життєдіяльності.

Передумови для вивчення дисципліни (структурно-логічна схема підготовки фахівця).

Враховуючи послідовність накопичення знань та інформації, дисципліна вивчається після викладання таких дисциплін: фізика, хімія, вища математика, основи здорового способу життя, філософія.

Результати навчання.

В наслідок вивчення дисципліни здобувач освіти повинен показати такі компетентності:

загальні компетенції:

ЗК8. Навички здійснення безпечної діяльності.

ЗК12. Знання законодавчих, нормативно-правових, інженерно-технічних та санітарно-гігієнічних основ забезпечення безпечної життєдіяльності;

фахові (special-skills):

ФК10. Здатність забезпечувати необхідний рівень безпеки у надзвичайних ситуаціях відповідно до майбутнього профілю роботи, галузевих норм і правил.

соціальні навички (soft-skills):

– здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал, взаємодіяти в проектній діяльності;

– небайдуже ставлення до участі у громадських суспільних заходах, спрямованих на підтримку забезпечення безпечної життєдіяльності людини та здорового способу життя оточуючих.

Програмні результати вивчення дисципліни:

ПРН11. Вміння ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов,

ПРН16. Вміння організовувати результативні і безпечні умови роботи;

ПРН17. Вміння ідентифікувати, аналізувати та досліджувати небезпечні чинники природнього та техногенного середовищ; вміти обґрунтовано вибирати пристрої, системи і методи відповідно до майбутнього профілю роботи з попередження виникнення надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до дисципліни. Категорійно-понятійний апарат, таксономія небезпек. Системний аналіз в безпеці життєдіяльності.

Тема 2. Ризик як кількісна оцінка небезпек. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку надзвичайних ситуацій.

Тема 3. Природні загрози та характер їх проявів і дії на людей, тварини, рослини та об'єкти економіки.

Тема 4. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Хімічна безпека.

Тема 5. Техногенні небезпеки. Пожежі та вибухи. Радіаційна безпека.

Тема 6. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.

Тема 7. Менеджмент безпеки. Правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та територій у випадку надзвичайних ситуацій.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	л/р	інд	с/р		л	п	л/р	інд	с/р
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
<u>Тема 1.</u> Вступ до дисципліни. Категорійно-понятійний апарат, таксономія небезпек. Системний аналіз в безпеці життєдіяльності	8	2	2			4	7,5	0,25	0,25			7
<u>Тема 2.</u> Ризик як кількісна оцінка небезпек. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку надзвичайних ситуацій	12	4	4			4	15	0,5	0,5			14
<u>Тема 3.</u> Природні загрози та характер їх проявів і дії на людей, тварини, рослини та об'єкти економіки	8	2	2			4	7,5	0,25	0,25			7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 4. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Хімічна безпека	8	2	2			4	7,5	0,25	0,25			7
Тема 5. Техногенні небезпеки. Пожежі та вибухи. Радіаційна безпека	8	2	2			4	7,5	0,25	0,25			7
Тема 6. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС	8	2	2			4	7,5	0,25	0,25			7
Тема 7. Менеджмент безпеки. Правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та територій у випадку надзвичайних ситуацій	8	2	2			4	7,5	0,25	0,25			7
Усього годин	60	16	16			28	60	2	2			56

5. Самостійна робота

Метою самостійної роботи здобувачів освіти при вивченні курсу „Безпека життєдіяльності” є поглиблення набутих знань, їх застосування для вирішення завдань щодо ефективної організації роботи з аналізом механізми впливу небезпек на людину, визначенням характеру взаємодії організму людини з небезпеками середовища існування з урахуванням специфіки механізму токсичної дії небезпечних речовин, енергетичного впливу та комбінованої дії уражальних факторів, формування власної точки зору на питання, що вивчаються.

Матеріал, засвоєний здобувачем освіти у процесі самостійного вивчення, виноситься на підсумковий контроль поряд з матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Тематика завдань для самостійної роботи здобувачів освіти

Тема 1. Вступ до дисципліни. Категорійно-понятійний апарат, таксономія небезпек. Системний аналіз в безпеці життєдіяльності. Безпека життєдіяльності як складна категорія.

Тема 2. Ризик як кількісна оцінка небезпек. Застосування ризик орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку надзвичайних ситуацій

Тема 3. Природні загрози та характер їх проявів і дії на людей, тварини, рослини та об'єкти економіки. Загальні закономірності виникнення природних небезпек. Рекомендації щодо правил поведінки при ураганах, пожежах, повенях, снігових лавинах, зсувах, селях.

Тема 4. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Хімічна безпека. Помислові аварії, катастрофи та їх наслідки. Аварії з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище. Аварії з витоком сильнодіючих отруйних речовин. Аварії на транспорті.

Тема 5. Техногенні небезпеки. Пожежі та вибухи. Радіаційна безпека. Методи та засоби колективного та індивідуального захисту. Захист від іонізуючих та електромагнітних випромінювань.

Тема 6. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС. Негативна дія на стан здоров'я людини алкоголю та нікотину. Небезпека захворювання на СНІД.

Тема 7. Менеджмент безпеки. Правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та територій у випадку надзвичайних ситуацій. Принципи забезпечення безпеки життєдіяльності. Державні та регіональні органи управління безпекою життєдіяльності. Загальні принципи побудови законодавства з безпеки життєдіяльності.

6. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни „Безпека життєдіяльності” використовуються такі методи навчання: пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, евристичний метод, метод проблемного викладу (лекції, практичні роботи, консультації), репродуктивний метод, дослідницький метод (самостійна робота здобувачів освіти); протягом навчального семестру використовуються вхідний, поточний, рубіжний та підсумковий види контролю навчальної діяльності здобувачів освіти.

7. Критерії та засоби оцінювання

При вивченні курсу „Безпека життєдіяльності” використовуються такі види контролю: вхідний, поточний, рубіжний та підсумковий.

Вхідний контроль проводиться на початку вивчення дисципліни і передбачає оцінку знань здобувачів освіти на початку вивчення курсу.

Рубіжний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння визначеної системи елементів знань і вмінь здобувача освіти з тієї або іншої теми. Рубіжний контроль проводиться, як правило, під час лекцій, або під час практичних занять і позааудиторний час. Здобувач освіти допускається до складання рубіжного контролю за умови повного виконання завдань, передбачених робочою навчальною програмою. Проведення поточного і рубіжного контролю проводиться у тестовій формі.

Академічні успіхи здобувачів освіти протягом семестру визначаються за допомогою системи оцінювання, що використовується у Центральнотехнічному університеті (Положення про організацію освітнього процесу в ЦНТУ, Положення про дотримання академічної доброчесності НПП та здобувачами вищої освіти), реєструються прийнятим у ЦНТУ чином з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали Європейської кредитно-трансферної і акумулюючої системи (ECTS).

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача освіти протягом семестру.

Шкала підсумкової оцінки знань здобувачів освіти

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка	
		За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	Зараховано	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	Зараховано	82-89
C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок		74-81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	Зараховано	64-73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	Незараховано	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота		1-34

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання (за наявності).

Критерії оцінки екзамену:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого

навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачеві вищої освіти, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінку «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувачеві вищої освіти, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

8. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи з курсу „Безпека життєдіяльності” / Укл. Свяцький В.В. – Кропивницький: ЦНТУ, 2022. – 27 с.

9. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Конституція України. – К.: Офіційне видавництво Верховної Ради, 1996. – 108 с.
2. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки): Навч. посібник / В.В. Бегун, І.М. Науменко. – К.: Інститут держ. управл. у сфері цивільного захисту ДСНС України, 2004. – 328 с.
3. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. За ред. проф. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 348 с.
4. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України I-IV рівнів акредитації; за ред. Є.П. Желібо і В.М. Пічі. – К.: Каравела, Львів: Новий Світ, 2002. – 328 с.
5. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / Касьянов М.А., Ревенко Ю.П., Медяник В.О. і інш. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 284 с.

Додаткові

6. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 158 с.
7. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І. і інш. – Львів: Видавництво НУ Львівська політехніка, 2009. – 264 с.
8. Осипенко С.І., Іванов А.В. Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту: Навчальний посібник. – К.: Інститут держ. управл. у сфері цивільного захисту ДСНС України, 2008. – 286 с.
9. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / Скобло Ю.С., Соколовська Т.Б., Мазоренко Д.І., Тіщенко Л.М., Троянов М.М. – К.: Кондор, 2003. – 424 с.
10. Медицина катастроф: Навч. посібник / Черняков О.Г., Кочін І.В., Сидоренко П.І., Букін В.Є, Костенецький М.І. – К.: Здоров'я, 2001. – 348 с.
11. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. – Львів: Бескид Біт, 2005. – 304 с.
12. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Ів.Франка, 2005. – 301 с.
13. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Ручні та пересувні засоби пожежогашіння: основні типи, будова та безпечне використання: Навчальний посібник. – К.: Інститут держ. управл. у сфері цивільного захисту ДСНС України, 2011. – 189 с.
14. Пожежна безпека будівель та споруд / Кулешов Н.І., Уваров Ю.В., Олейник Є.Л., Пустомельник В.П., Єгурнов Ф.І. – Харків, 2004. – 271 с.
15. Смоляр В. І. Фізіологія та гігієна харчування. Підручник для студентів. – К.: Здоров'я, 2000. – 335 с.
16. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 138 с.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба з питань надзвичайних ситуацій України: <http://www.mns.gov.ua/>
2. Міністерство охорони здоров'я України: <http://www.moz.gov.ua/>
3. Інформаційно-правовий портал «Закони України»: <http://uazakon.com/>
4. Верховна Рада України: <http://www.rada.gov.ua/>
5. Кабінет Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua/>
6. Міністерство екології та природних ресурсів України: <http://www.menr.gov.ua/>
7. Рада національної безпеки і оборони України: <http://www.rainbow.gov.ua/>
8. Міжнародна організація цивільної оборони: <http://www.icdo.org>.
9. Міжнародний Комітет Червоного Хреста: <http://www.icrc.org>.
10. Товариство Червоного Хреста України: <http://www.redcross.org.ua>.